

Jan Szomburg (red.), *Polacy i Polska wobec wyzwań dojrzałości. Po XI Kongresie obywatelskim*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2017, ss. 211.

Niewielka książeczka, wydana przez gdański instytut, jest plonem XI Kongresu Obywatelskiego, który odbył się w Warszawie w listopadzie 2016 roku. Celem ówczesnej debaty były próby znalezienia odpowiedzi na pytanie o przyczyny gwałtowności polskich sporów politycznych i określenia środków zaradczych. Problem wojny polsko-polskiej jest niezwykle istotny i zapewne wiele osób myśli o tym, jak można go rozwiązać, stąd debata ta niewątpliwie zasługuje na uwagę. Wśród jej uczestników znaleźli się tacy autorzy, jak między innymi szef gdańskiego instytutu Jan Szomburg, profesor polonistyki stosowanej Anna Cegieła, psychoterapeuta Krzysztof Jedliński, socjologowie Michał Łuczewski i Michał Drozdek, dziennikarz Andrzej Krajewski, ekonomista Piotr Koryś, profesorowie filozofii i politologii Marcin Król, Andrzej Zybała i Rafał Matyja, profesorowie historii Antoni Dudek i Andrzej Nowak, czy też były szef IPN Łukasz Kamiński. Było to więc grono dyskutantów kompetentnych i reprezentujących różne opcje ideowe.

Tematem przewodnim ich rozważań było pojęcie „dojrzałości” Polaków, zdefiniowanej przez Szomburga jako „równowaga między różnorodnością, która jest siłą napędową w złożonym świecie, a spójnością, która jest warunkiem zdolności do myślenia i działania zbiorowego”. Ciekawe, że jako punkt wyjścia do dyskusji posłużył ten polito-

logiczny punkt widzenia, podczas gdy potocznie dojrzałość kojarzy się raczej z psychologiczną zdolnością do równoważenia praw i obowiązków oraz wolności i odpowiedzialności za skutki wyborów.

Na odpowiedzialność jako na ważną cechę człowieka dojrzałego zwróciła uwagę Anna Cegieła, na niekontrolowaną emocjonalność z kolei jako cechę człowieka niedojrzałego – Krzysztof Jedliński. Andrzej Krajewski zaakcentował historyczne uwarunkowanie polskiej niedojrzałej niezgody, Andrzej Zybała zauważył zaś swoisty antyintelektualizm polskich elit. Brzmi to jak paradoks, bowiem elity te kształtował nie tyle status ekonomiczny, co umysłowy, niemniej jest w tej tezie sporo prawdy. Inni autorzy odwoływali się do feudalnego ucisku chłopów (Wojciech Domosławski) czy dziedzictwa PRL, w którym nastąpił skok materialny, ale nie kulturowy (Antoni Dudek). Piotr Oleś zaproponował trzy mierniki dojrzałości: stosunek do wartości, respektowanie celów długoterminowych, nawet kosztem krótkoterminowych, a także sposób traktowania innych ludzi. Istotnie w polskich sporach pogląd jest utożsamiany z człowiekiem, a do rzadkości należy szacunek dla osoby mimo „niecierpkości” jej poglądów.

Lekarstw na radykalizm i jałowość polskich sporów szukał Andrzej Nowak w uświadomieniu sobie, że polska wspólnota nie jest niczyją własnością, że oparta jest ona na dziedzictwie przeszłości, nawet jeśli jest ono skomplikowane, a także na wyrobieniu zdolności do zdrowego reagowania na argumenty.

Debata toczona na XI Kongresie Obywatelskim, która winna sięgnąć

także wielu innych aspektów świadomości Polaków, może się przyczynić do naprawy atmosfery w polskiej przestrzeni publicznej, jeśli będzie rozwijana z podobną dobrą wolą.

Wojciech Roszkowski

Ks. Waldemar Cisło, *Imigranci u bram. Kryzys uchodźczy i męczeństwo chrześcijan XXI w.*, Biały Kruk, Kraków 2017, ss. 230.

Bogato ilustrowana książka krakowskiego wydawnictwa zawiera teksty oraz autoryzowane rozmowy z autorem, przeprowadzone przez Pawła Stachnika, a dotyczące kwestii ze sobą powiązanych, a więc obecnego europejskiego kryzysu migracyjnego i prześladowań chrześcijan. Wobec wielu nieporozumień definicyjnych i faktograficznych w tej kwestii, głos niewątpliwego autorytetu, jakim jest ks. Cisło, szef polskiego oddziału Papieskiego Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie, przysługuje na uwagę.

Zestawienie pozornie luźno ze sobą związanych tematów chrześcijańskiego dziedzictwa Bliskiego Wschodu oraz prześladowań chrześcijan na tym obszarze, a także w Afryce i na Dalekim Wschodzie, ze stosunkiem islamu do współczesnej kultury zachodniej i rolą Kościoła katolickiego, który znalazł się niejako w obłęzieniu ze strony zarówno tej kultury, jak i wojującego islamu, pozwala zrozumieć całą złożoność problemu masowej fali imigrantów, napierających na kraje Unii Europejskiej w ostatnich latach.

Nie jest to bowiem tylko kwestia „uchodźców” wojennych, wymagają-

cych pomocy, ale przede wszystkim – polityki prowadzonej konsekwentnie przez kręgi lewicowe na Zachodzie z jednej strony i radykalnych islamistów z drugiej strony. O ile te pierwsze zmierzają do przekształcenia społeczeństw europejskich w społeczeństwa „otwarte”, o tyle nie zauważają one, że konsekwencją tej polityki będą społeczeństwa zamknięte z jednej strony przez narastający opór nacjonalistów i ksenofobów, a z drugiej strony – przez terroryzm i wymogi szariatu, rozprzestrzeniającego się proporcjonalnie do udziału muzułmanów w krajach Unii. Jest to droga donikąd, albo raczej – do kulturowej konfrontacji na masową skalę.

Perspektywa Stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie pozwala śledzić niejako od środka problem, jakim jest konflikt kultury islamskiej i dominujących w Europie Zachodniej prądów umysłowych oznaczających wypieranie chrześcijaństwa. Dla sporej części europejskich elit islam wydaje się mniejszym złem niż chrześcijaństwo, przez co podmywają oni tożsamość społeczeństw Starego Kontynentu i demobilizują ich opór przed islamskim autorytaryzmem. W krańcowej postaci elity te posuwają się do manipulacji informacją. Ks. Cisło nie teoretyzuje, tylko rzuca wiele światła na praktykę życia chrześcijan w dzisiejszym świecie oraz na zagrożenia nie tylko dla nich, ale w ogóle dla współczesnej Europy.

Na szczególną uwagę zasługują zamieszczone w książce ilustracje, które przybliżają nie tylko teoretycznie ujmowane problemy, ale także podkreślają ludzkie dramaty.

Wojciech Roszkowski